

GIBANJE ŠTEVILA UČENCEV NA OŠ SV. JURIJ OB ŠČAVNICI

Anita Polanec, prof. geog. in zgod.

Hajdoše 28/A

SI – 2288 Hajdina, Slovenija

e-naslov: anita.polanec@guest.arnes.si

Izvleček

Na območju današnje občine Sv. Jurij ob Ščavnici je še nekaj let nazaj potekal pouk v treh stavbah na različnih lokacijah. Danes ima občina Sv. Jurij ob Ščavnici le še eno osnovno šolo in vrtec. Prispevek obravnava aktualno tematiko v Sloveniji, zmanjševanje števila učencev, ki je značilna predvsem za periferna območja. Prikazano je gibanje števila učencev od ustanovitve šole v občini v 18. stol. pa do danes, predstavljeni so tudi najpomembnejši vzroki za spreminjanje njihovega števila. Ob ustanovitvi občine Sv. Jurij ob Ščavnici je v šolskem letu 1995/96 obiskovalo osnovno šolo v Sv. Juriju ob Ščavnici 314 učencev, v šolskem letu 2008/09 pa le še 221.

Ključne besede: Sv. Jurij ob Ščavnici, prebivalstvo, osnovna šola, gibanje števila učencev, družbena geografija.

THE VARIABILITY OF THE NUMBER OF PUPILS IN THE PRIMARY SCHOOL SV. JURIJ OB ŠČAVNICI

Abstract

In today's region of Sv. Jurij ob Ščavnici municipality, classes were held in three different buildings on several locations. Sv. Jurij ob Ščavnici has only one primary school and a kindergarten nowadays. The article deals with a current subject in Slovenia - a lower number of students, typical mainly for peripheral areas. We can compare different numbers of students since the establishment of the school in the 18th century until present. The article also shows the most important causes for these changes. At the time of its establishment, Sv. Jurij ob Ščavnici had 314 pupils in the school year 1995/96, but only 221 pupils in 2008/09.

Key words: Sv. Jurij ob Ščavnici, population, primary school, different numbers of pupils, social geography.

1. Uvod

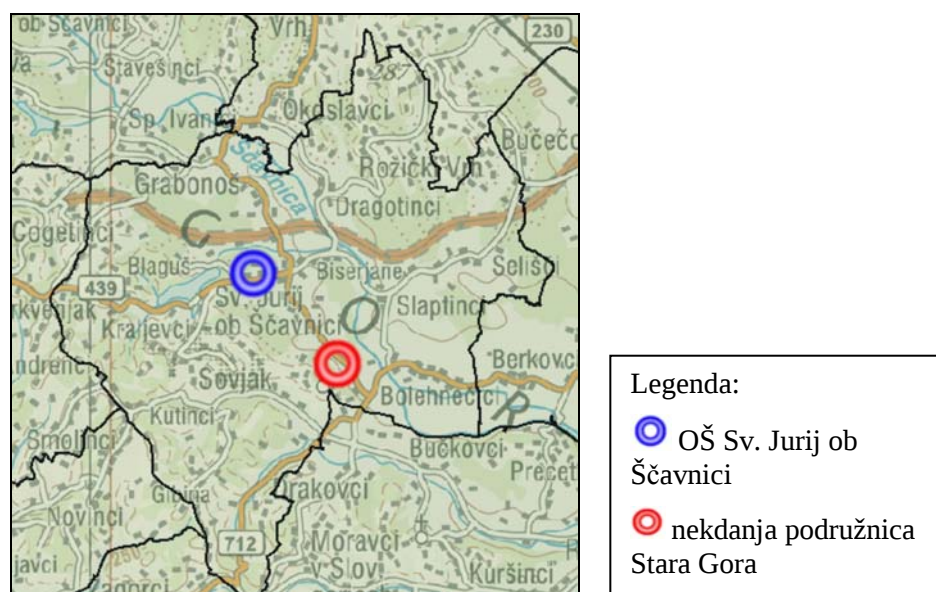
Kljub majhnosti (51,3 km² in 3.017 prebivalcev v letu 2007) občina Sv. Jurij ob Ščavnici samostojno deluje od leta 1995, prej pa je bilo to območje del občine Gornja Radgona. Nahaja se na obrobju Slovenskih goric, značilno podoba pa ji daje kmetijska raba. Gričevje je poraščeno z vinogradi in sadovnjaki. Dolina ob regulirani reki Ščavnici omogoča razvoj poljedelstva in živinoreje. Ob zadnjem popisu 2002 je živelo v 27-ih naseljih občine 2883 prebivalcev v 879 gospodinjstvih (medmrežje 2). Pravih zaposlitvenih možnosti v sami občini ni. Še vedno je pomemben delež kmetov, večina aktivnega prebivalstva pa se vozi na delo v bližnja regionalna in zaposlitvena središča (Ptuj, Murska Sobota, Ljutomer, Maribor).

Glavni namen prispevka je prikazati pretekle in aktualne razmere na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici in na nekdanji podružnični osnovni šoli na Stari Gori s poudarkom na spreminjanju števila učencev ter vzrokih za njihovo zmanjševanje vse do danes.

Pri pripravi prispevka sem uporabila deskriptivno in zgodovinsko metodo, kjer sem raziskovala na nivoju opisovanja dejstev, odnosov, procesov ter bližnje in daljne preteklosti s pomočjo opisovanja in vzročnega pojasnjevanja. Glavnino podatkov sem pridobila na spletni strani Statističnega urada RS in šolskih kronik OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici.

1.1 Kratek oris občine Sv. Jurij ob Ščavnici in njene demografske značilnosti

Občina Sv. Jurij ob Ščavnici se nahaja v Slovenskih goricah in sodi v statistično regijo Pomurje (medmrežje 2). Ustanovljena je bila konec leta 1994, samostojno pa je začela delovati leta 1995. Proti vzhodu se površje občine spušča v dolino regulirane reke Ščavnice in proti Murskemu polju. Nekdaj naravna struga reke Ščavnice je danes spremenjena v premočrtni kanal, ki je obdan z zaščitnimi nasipi in melioracijskimi jarki. Za preprečevanje poplav so bila v preteklosti zgrajena tri akumulacijska jezera (Negovsko, Blaguško in Gajševsko jezero). Največje akumulacijsko jezero v občini je Blaguško jezero na Blaguškem potoku. Njegov primarni pomen (zadrževanje poplavne vode) je zamenjal ribolov in rekreacija ob jezeru.

Slika 1: Občina Sv. Jurij ob Ščavnici in lokaciji OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici in podružnična šola Stara Gora. (Vir: Atlas Slovenije 2005)

Ob ustanovitvi leta 1995 je imela občina Sv. Jurij ob Ščavnici 2.993 prebivalcev. Prebivalstva starega do 14 let je bilo 608, prebivalstva starega med 15 in 64 let je bilo 1967 in prebivalstva starega nad 65 let je bilo 416. Od 823 gospodinjstev je bilo kar 644 kmečkih gospodinjstev, kar je predstavljajo kar 78 % vseh gospodinjstev v občini (Statistični letopis 1996). Povprečno število članov na eno gospodinjstvo je bilo 3,6 (medmrežje 2). Od popisa leta 1991 pa do danes so se razmere bistveno spremenile, čeprav ostaja delež kmečkega prebivalstva v tej občini še vedno visoko nad slovenskim povprečjem. Delež samozaposlenih v kmetijstvu je tako leta 2002 znašal kar 25,6 % (medmrežje 2). V tem obdobju je prišlo tudi do zmanjšanja števila prebivalstva v primerjavi z letom 1991 (od 2.993 na 2.883 prebivalcev), najbolj pa se je zmanjšalo število mladega prebivalstva do 14 leta (od 608 na 446 prebivalcev). Prišlo je

tudi do izrazitega porasta starega prebivalstva nad 65 let (od 416 na 879 prebivalcev), prav tako se je zmanjšalo povprečno število članov na eno gospodinjstvo (3,3 člana). Za več kot 50 % se je zmanjšalo število kmečkega prebivalstva (medmrežje 2).

V tako neugodnih demografskih razmerah se je znašla občina danes, ta situacija pa seveda bistveno vpliva prav na današnje in bodoče število učencev v vrtcu in osnovni šoli ter na prihodnost občine kot celote.

2. Zgodovinski oris šolstva na območju občine Sv. Jurij ob Ščavnici

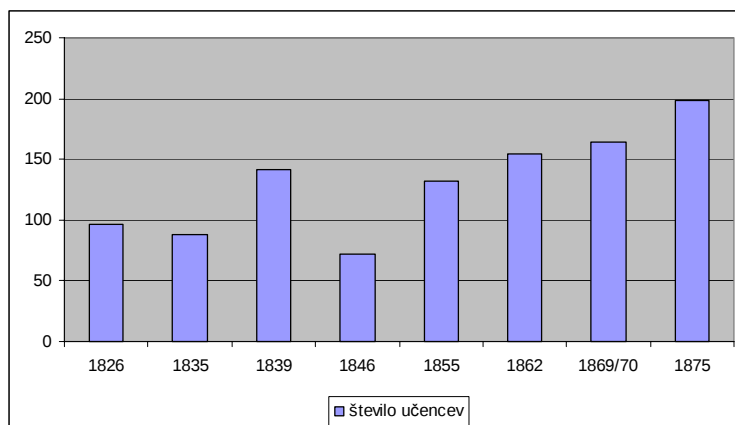
Čeprav danes v občini deluje le ena osnovna šola, bomo v nadaljevanju predstavili razvoj tako šole v Sv. Juriju ob Ščavnici kot podružnične šole na Stari Gori pri Sv. Duhu, ki je bila leta 1988 dokončno zaprta.

Nastanek šole v kraju Sv. Jurij ob Ščavnici sega v 18. stoletje, vendar točni datum ni znan. Cerkvena kronika za leto 1767 nam razkrije, da je bil tega leta v kraju Sv. Jurij ob Ščavnici že nastanjen učitelj. Zapisane so pravice, dolžnosti in dohodki za učitelja.

Tako za ustanovitev šole v kraju Sv. Jurij ob Ščavnici upoštevamo letnico 1767, pouk pa se je začel izvajati v mežnariji. Novo šolsko poslopje za dva razreda je bilo zgrajeno mnogo kasneje, leta 1834, v bližini farne cerkve. Že leta 1876 je bilo povečano v trirazrednico, leta 1884 v štirirazrednico ter leta 1902 v petrazrednico. Še pred 1. svetovno vojno (1911) so šolo razširili na šestrazrednico. Med obema svetovnima vojnama je imela šola v Sv. Juriju ob Ščavnici kar 10 oddelkov, nekaj časa je delovala tudi kot obrtna nadaljevalna šola.

Danes je v kraju Sv. Jurij ob Ščavnici postavljena sodobna šola s telovadnico in tehnološko sodobno opremo. Prva faza gradnje nove šole je bila končana leta 1971 in druga faza leta 1989, telovadnica pa je bila postavljena v letu 1986 (Šolska kronika OŠ Sv. Jurija ob Ščavnici). V osnovni šoli danes deluje 11 oddelkov, v katere je vključenih 221 učencev.

Začetki šolstva na Stari Gori pri Sv. Duhu segajo v leto 1819, ko je bila ustanovljena enorazredna ljudska šola v mežnariji. V šolski okraj šole so v 19. stoletju pripadale naslednje vasi: Berkovci, Bolehnečici, Žihlava, Terbegovci, Stara Gora, Sovjak, Gabrc, Grabšinci, Kutinci, Banjkovci, Galušak, Kokolajnsčak in Moravski vrh.

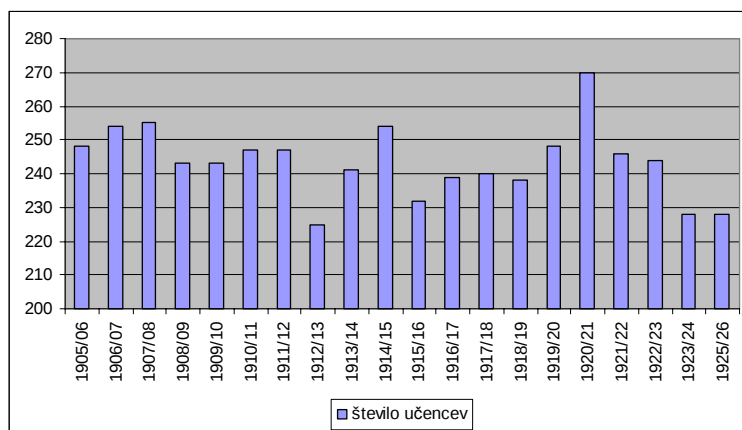

Slika 2: Število učencev enorazredne ljudske šole pri Sv. Duhu na Stari Gori.

Slika 2 prikazuje gibanje učencev v enorazredni ljudski šoli pri Sv. Duhu na Stari Gori. Ob ustanovitvi šole leta 1819 je šolo obiskovalo 85 otrok. Do leta 1875 število otrok močno naraste in se skoraj podvoji. Vzroke za naraščanje števila otrok, ki obiskujejo šolo, lahko iščemo predvsem v večji ozaveščenosti o pomenu znanja (branje, računanje) med okoliškim prebivalstvom. V šolskem letu 1869/70 se je šestletno obiskovanje šole podaljšalo v osemletno (Šolska kronika dvorazredne ljudske šole pri Sv. Duhu na Stari gori v Gornje Radgonskem okraju, 1884).

Šolsko leto 1878/79 je bilo za šolo na Stari Gori zelo pomembno, saj je bila razširjena v dvorazredno šolo. Od leta 1878 do leta 1904 število otrok precej niha, vendar splošno gledano narašča. To je bil tudi vzrok, da je deželni šolski svet z odlokom dne 9. marca 1902 št. 1.764 dvorazredno šolo na Stari Gori razširil v trirazredno. Leta 1905 je šola na Stari Gori bila potrjena v trirazredno, ker pa je bilo zadnja tri leta 245 otrok, je bila še razširjena v štirirazredno šolo (Šolska kronika dvorazredne ljudske šole pri Sv. Duhu na Stari gori v Gornje Radgonskem okraju, 1884).

V štirirazredni šoli na Stari Gori je število otrok le redko padlo pod 230. Do večjega izpada obiska je prišlo zaradi različnih bolezni (ošpice, mumps, davica, ...). Tako je v šolskem letu 1910/11 zbolelo kar 42 otrok za ošpicami in 28 za mumpsom. Učenci so izostajali v zimskem času, ko je zapadlo veliko snega ali so se temperature spustile zelo nizko. Za redno obiskovanje pa so poskrbeli tudi učitelji, ki so starše, kateri niso pošiljali otrok v šolo, strogo kaznovali. Tako je kazen za izostajanje otrok v šolo v šolskem letu 1921/22 znašala 25 din, v letu 1923/24 pa se je povečala na 50 do 100 din. Kronist je v šolsko kroniko za leto 1926/27 zapisal »Obisk je zadovoljiv, zlasti pozimi. Nekateri viničarske družine ne morejo oblačiti otrok. Tudi slabo vreme jeseni in spomladi ovira obisk.« Iz tega besedila je razvidno, da je bil obisk močno odvisen od vremenskih razmer. Tako je bil v šolskem letu 1928/29 obisk zelo slab zaradi mraza in snežnih zametov (Šolska kronika štirirazredne ljudske šole Sv. Duh na Stari gori, okraj Gornja Radgona).

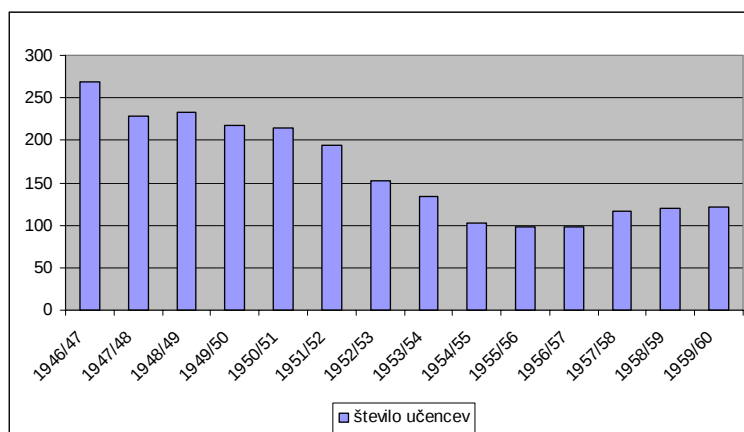

Slika 3: Število učencev štirirazredne ljudske šole Sv. Duh na Stari Gori.

Zaradi števila otrok je bila šola na Stari Gori leta 1927 razširjena v petrazredno šolo. Kronist je v šolsko kroniko zapisal, da del ljudi s tem ni bil zadovoljen. Z novim šolskim letom 1927/28 je stopil v veljavo nov šolski pravilnik za obravnavo šolskih zamud. V tem času so otroke precej uporabljali kot ceneno delovno silo. V letu 1930 je potekala adaptacija starega šolskega poslopja na Stari Gori in šola je postala šestrazredna. Med obema vojnama je šola na Stari Gori letno obiskovalo skoraj 300 otrok (Šolska kronika štirirazredne ljudske šole Sv. Duh na Stari Gori, okraj Gornja Radgona).

Pouk med 2. svetovno vojno je potekal v nemškem jeziku. V šolskem letu 1945/46 se je pouk na Stari Gori pričel 15. oktobra in je potekal brez prekinitve do 30. junija 1946. V prvem šolskem letu po 2. svetovni vojni je bilo vpisanih 311 otrok. V tem času so učitelji ugotavljali vpliv šole, ki je delovala v času okupacije. Učitelji so ugotovili, »da slovenskega jezika ne obvladajo ne v govoru, še manj v pisavi. Vse samostalnike so pisali z veliko začetnico. Prepisovati s table niso znali in tudi narek ni bil mogoč. Kar 50 % učencev je besedilo s table prepisalo napačno. Celó v najvišjih razredih niso poznali osnovnih računskih operacij, mer in uteži. Učeni niso imeli razvitih logičnih povezav, temveč so se učili mehanično. Mnogi učenci so bili kljubovalni, nezaupljivi, raztreseni, leni, nekateri pa izrazito surovi. Socialnega duha niso imeli.« Delo učiteljev je bilo oteženo, saj je bil obisk, zaradi pomanjkanja obleke, obutve in opravljanja številnih domačih del, nereden (Šolska kronika štirirazredne ljudske šole Sv. Duh na Stari gori, okraj Gornja Radgona, tretja knjiga).

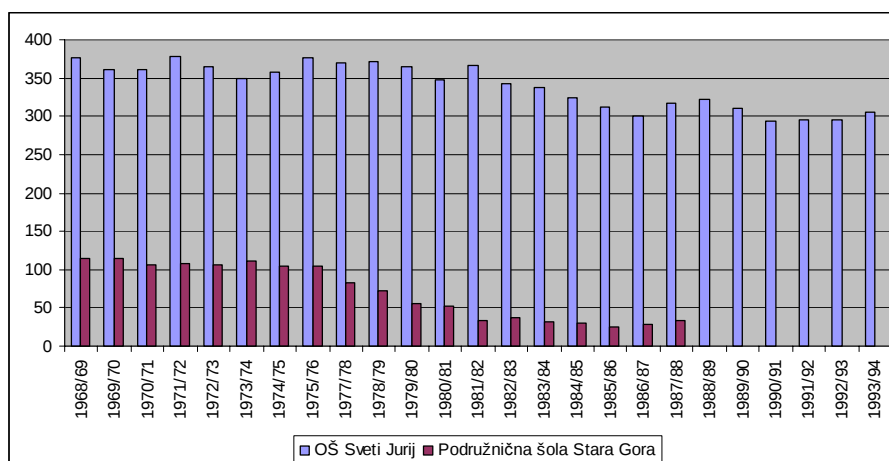
Po 2. svetovni vojni se je število otrok na Stari Gori postopoma zmanjševalo. V šolskem letu 1954/55 se je število otrok na Stari Gori prvič spustilo pod 100. V šolskem letu so tisti učenci s Stare Gore, ki so uspešno zaključili 4. razred nadaljevali obvezno šolanje v 5. razredu v osnovni šoli na Vidmu (danes Sv. Jurij ob Ščavnici) ali v OŠ Bučkovci.

Slika 4: Število učencev v ljudski šoli na Stari Gori po 2. svetovni vojni.

V šolskem letu 1959/60 je bila podružnična šola na Stari Gori formalno priključena centralni osnovni šoli v Sv. Juriju ob Ščavnici.

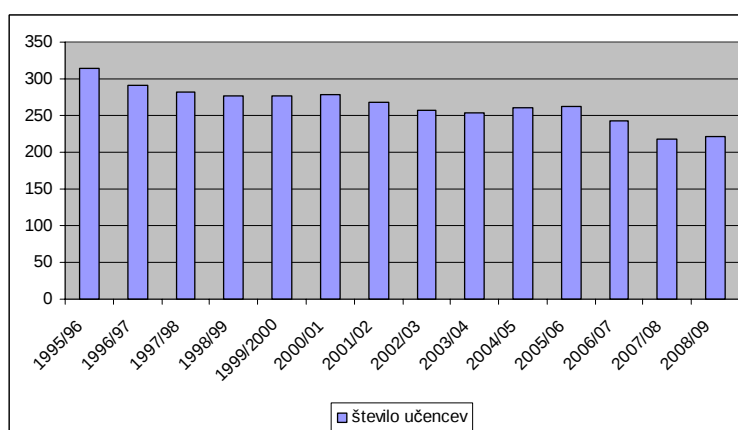
Do začetka 80-ih let 20. stoletja se število učencev na OŠ Videm ob Ščavnici ni spustilo pod 350, na podružnični šoli na Stari Gori pa je število učencev začelo močneje upadati. S šolskim letom 1977/78 je bilo na šoli vpisanih le še 83 učencev, eno leto prej pa 104 učenci. V petih letih je število učencev padlo na 33. Do leta 1988, ko so podružnično šolo na Stari Gori ukinili, se je število učencev gibalo med 30 in 40 (Kronika OŠ Videm ob Ščavnici, 1945–2000).

Slika 5: Število učencev na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici in na Stari Gori od leta 1968 do 1994.

3. Današnje razmere in vzroki za upadanje števila učencev na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici

Vse od leta 1995 je opazno počasno, a vztrajno zmanjševanje števila učencev. V šolskem letu 2006/07 je njihovo število prvič padlo pod 250.

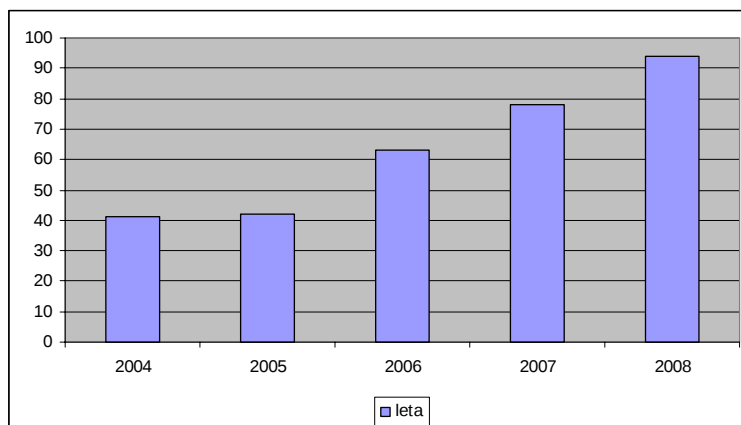
Slika 6: Število učencev na OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici v letih od 1995 do 2008.

Vzrok, da se v šoli zmanjšuje število učencev, je vsekakor zmanjšano število rojstev v občini, podobno kot se je v 90-ih zmanjšalo število rojstev po vsej državi. Povprečna starost v občini je 40,1 in indeks staranja znaša 103,8, kar nam pove, da se prebivalstvo v občini počasi stara (medmrežje 2). Takšnim razmeram v veliki meri botruje dejstvo, da imajo mladi v občini zelo majhne možnosti zaposlitve. Tako jim ne preostane drugega, kot da se vozijo na delo v večja zaposlitvena središča (Maribor, Ptuj, Lenart, Murska Sobota) ali se tja celo preselijo. Občina ima z ohranjeno bogato kulturno dediščino velike možnosti turističnega razvoja. Mladim pa bi morala osmisлити njihovo pomembno vlogo pri razvoju, da bi se zavedali lastne odgovornosti za razvoj domačega kraja.

Novozgrajena avtocesta izboljšuje dostopnost do večjih središč (Maribor, Murska Sobota). Zaradi boljše prometne povezanosti je že opazen rahel trend priseljevanja ljudi iz centralnih središč, predvsem Maribora. Selijo se predvsem mladi ljudje, glavni razlog pa je ugodnejša cena zemljišč in stanovanj. Tako smo leta 2007 že zabeležili postopno rast števila prebivalstva. Naraščanje števila otrok v občini je opazno tudi pri številu vpisanih v

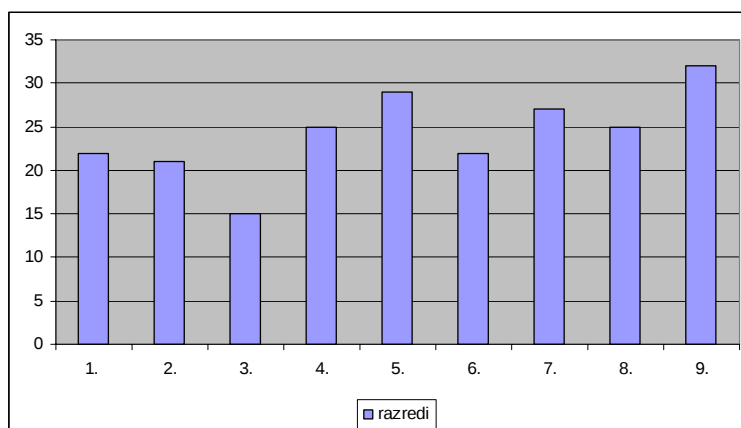
vrtec. Slika 6 nazorno prikazuje skokovito naraščanje števila otrok v vrtcu občine Sv. Jurij ob Ščavnici v zadnjih petih letih.

Vrtec »Sonček« kot posebna enota OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici ima v šolskem letu 2008/09 šest oddelkov. Zaradi povečanega števila vpisanih otrok v šolskem letu 2008/09 posluje vrtec na dveh lokacijah. V enoti vrtca Sonček delujejo štiri skupine (tri skupine prvega starostnega obdobja in ena skupina drugega starostnega obdobja), v prostorih osnovne šole Sv. Jurij ob Ščavnici pa delujeta dve skupini drugega starostnega obdobja. Naraščanje števila otrok v vrtcih pa vpliva tudi na zaposlovanje strokovnih delavcev. Največ se jih je zaposlilo v zadnjem letu prav v vrtcu.

Slika 7: Rast števila otrok v vrtcu »Sonček« v letih od 2004 do 2008.

Povečan vpis otrok v vrtcih se bo v prihodnjih letih odrazil tudi v številu vpisanih otrok v šolo. Trenutno število učencev po razredih (šolsko leto 2008/09) kaže na precejšnje razlike med generacijami. Najmanj je učencev v tretjem razredu (komaj 15), skoraj enkrat več jih je v petem razredu, kjer sta že oblikovana dva oddelka. Samo v devetem razredu je število učencev nad trideset.

Slika 8: Število učencev po razredih v šolskem letu 2008/09

OŠ Sv. Jurij bo v naslednjih letih še vedno pretežno eno-oddelčna šola, glede na povečano število vpisanih otrok v vrtec ter ob upoštevanju učencev z odločbami, zaradi katerih se normativ za število učencev v enem razredu zmanjšuje, pa je pričakovati, da bo postopoma postala dvoodelčna.

Menim, da bi odgovorni s strani občine pa tudi širše na regionalnem in nacionalnem nivoju morali razmišljati in sprejeti ukrepe, kako zadržati v perifernih občinah domače prebivalstvo ter celotnemu območju in prebivalstvu omogočiti nadaljnji razvoj.

6. Zaključek

Med popisom 1991 in 2002 se je število prebivalcev v občini Sv. Jurij ob Ščavnici zmanjšalo za 110 prebivalcev, predvsem pa se je pomembno poslabšala starostna struktura prebivalstva. Ta se že odraža v zmanjševanju števila učencev v osnovni šoli, temu pojavu pa smo priča vse od ustanovitve občine leta 1995.

Začetki šolstva na območju današnje občine Sv. Jurij ob Ščavnici segajo v 18. stoletje. Osnovna šola je predstavljala središče kulturnega in narodnega razvoja in to predstavlja še danes. Do leta 1988 je poleg OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici delovala tudi podružnična šola na Stari Gori, saj je število učencev upadlo na komaj 30 otrok. Zmanjševanju učencev smo priča tudi v centralni OŠ, kjer je od sprva 314 vpisanih v letu 1995 število padlo na komaj 217 v letu 2007.

Z območja današnje občine Sv. Jurij ob Ščavnici izhajajo pomembni možje za slovenski narod (Kocbek, Kreft, ...). Osnovna načela učenosti so dobili prav v osnovni šoli.

Poudariti velja, da imajo manjše podeželske šole vrsto prednosti in pozitivnih lastnosti, ki jih ne smemo zanemariti. Učitelji se lahko bolj posvetijo učencem in oblikujejo z njimi pristnejši odnos, hkrati je odnos učitelj – učenec lahko veliko doslednejši. Veliko lažje in bolj kreativno delo učencev in učiteljev je vsekakor v manjših oddelkih. Učitelj se lahko bolj posveti posameznemu učencu, mu prisluhne, svetuje in usmerja.

Kljub pomembnemu zmanjšanju števila učencev v osnovni šoli pa glede na demografske težnje v zadnjem obdobju in naraščajočega vpisa otrok v vrtec lahko pričakujemo postopno povečevanje števila učencev v OŠ ter lahko bolj optimistično gledamo na bodoči razvoj celotne občine Sv. Jurij ob Ščavnici.

Viri in literatura

Atlas Slovenije 2005. Mladinska knjiga, Ljubljana.

Kronika osnovne šole Videm ob Ščavnici, 1945–2000.

Medmrežje 1: http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso/dp (21. 9. 2008).

Medmrežje 2: <http://www.stat.si/popis2002/si/dp> (28. 9. 2008).

Perko, D. 1998: Slovenija: pokrajine in ljudje. Mladinska knjiga, Ljubljana.

Šolska kronika dvorazredne ljudske šole pri Sv. Duhu na Stari gori v Gornje Radgonskem okraju, 1884.

Šolska kronika štirirazredne ljudske šole Sv. Duh na Stari gori, okraj Gornja Radgona, tretja knjiga.

THE VARIABILITY OF THE NUMBER OF PUPILS IN THE PRIMARY SCHOOL SV. JURIJ OB ŠČAVNICI

Summary

In today's area of the municipality of Sv. Jurij ob Ščavnici, school classes were held in three different locations in the past. Today, there is only one primary school and a kindergarten in the municipality.

The municipality of Sv. Jurij ob Ščavnici is situated in Slovenske gorice with the total area of 51,3 square kilometres, where 3017 residents lived in 2007. Vineyards and orchards grow on the hills. The valley by the improved river Ščavnica enables the development of farming and cattle breeding. There are no real employment possibilities in the municipality. Farmers play an important part, whereas most of the residents commute to work to the nearest regional and employment centres (Murska Sobota, Maribor, Ljutomer).

The development of the school started in the 18th century. The first building, which dates back to the 19th century, to the year 1834, was located near the parish church and had two classes. During both wars the school of Sv. Jurij ob Ščavnici had 10 departments and for a short time it operated as a trade school. Nowadays, the municipality of Sv. Jurij ob Ščavnici has a modern school with a gym and technological up-to-date equipment. There are 11 departments in the primary school today that include 221 pupils.

The beginnings of the school in Stara Gora pri Sv. Duhu date back to the year 1819 when one- class people's school was founded in the parish place. The school was attended by 85 pupils in that year. The number of pupils who attended the school increased every year. During both wars there were 300 pupils attending the school in Stara Gora. The reason for a larger number of children going to school was a greater awareness about acquiring knowledge (reading, calculations) among the local residents. Pupils were absent more when several diseases spread (measles, mumps, diphtheria,...). Teachers were very strict about the school attendance and they severely punished those parents who did not send their children to school. In the first school year after the Second World War there were 311 pupils enrolled in the school in Stara Gora. The school's teachers were trying to find out the influence of the school which operated during the occupation. They came to the conclusion that the knowledge of the Slovene language and Mathematics was inadequate. Teachers also had a lot of difficulties with pupils' behaviour (laziness, inattentiveness, obstinacy). After the Second World War the number of pupils in Stara Gora lessened. In the school year 1959/60 a branch school in Stara Gora was formally joined to the central school in Sv. Jurij ob Ščavnici.

The reason for a smaller number of pupils in Sv. Jurij ob Ščavnici Primary School is certainly in the smaller number of births. Despite the small number of pupils in the primary school, demographic tendencies in the last years and the increasing number of children enrolled in the kindergarten show a gradual growth in the number of pupils in the primary school. Therefore, we can be optimistic regarding the future development of the entire municipality of Sv. Jurij ob Ščavnici.